pagini bucovinene

ANUL VIII, nr. 9 (93)

SEPTEMBRIE 1989

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

autograf

Nicolae Labiș

(INEDIT)
— fragment —

Arc sunător de ape și de munți,
Priviri învîrtejite ce palpită,
Pămînt cu grîne, minereu și viermi
Cupola cerului neliniștită ;
Furtuna ce le-a bîntuit, acum
S-a împărțit în fierberi unitare
Alcătuind cu surde încordări
Cristalele de vreme viitoare

. . . .

Atotputernic, nevăzut de toți,
Vîslește-un duh magnetic peste țară
Îndreaptă către poli pe toți acei
Ce în furtună se amestecară.
Statornicește drumuri de destin

Puterea decantării sociale,
Ne-ncîntă ori ne mișcă neîncetat
Cu-adîncul revelațiilor sale

Eu văd un fel de cîmp de bătălie
În largul arc de ape și carpați ;
Se zbuciumă-o mulțime mijlocie,
Se nasc eroi și mor eroi secați,
Dar printre toți, închis în strai modest,
E cel mai bun : se vede de departe
Cu sufletul ca spada de curat
Necunoscut de osteneli, nici moarte

. . . .

Nicolae Labiș

Anotimp statornic

Începe o nouă toamnă a vîrstei noastre în această țară, o toamnă mai bogată, cum n-a fost nicicînd, din ale cărei semne de ceară, înscrise pe așezări și ogoare, se va lega un cuvînt nou pentru poemul ce ne-a fost dat să-l rostuim împreună.

Vizita de lucru a secretarului general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, pe meleagurile Moldovei noastre a constituit un prilej de bucurie pentru toți locuitorii Țării de Sus, dar și de gîndire revoluționară a muncii noastre de viitor. Acum pămîntul se deschide și dăruiește lumină. Grîu și miere și pîine și poame și vin și uleiuri înmiresmate răsar din lumină, în timp ce un cîntec îndepărtat se cerne peste livezi și peste trupul celor dăruiți cu iubire.

Patria veghează lucrările anotimpurilor. Toamna, mai mult ca oricînd, poți să pornești la drum și să cercetezi alcătuirea munților. Învelișul de brazi, învelișul de piatră, învelișul de tăcere al munților.Să vezi, să înțelegi, să știi.

Patria veghează lucrările adevărului. Ea este cu noi în toate zilele, văzută de toți și văzîndu-ne. Gîndul nostru dacă ar zăbovi în încăperile ei, s-ar scutura de pe el teama și nehotărîrea, minciuna și graba, cenușa clipelor goale și toate veșmintele de prisos. Gîndul nostru n-ar mai fi rătăcitor printre atîtea lucruri pe jumătate uitate, printre învățături și cuvinte nefolositoare, printre amintiri fără noimă.

Patria veghează lucrările Poeziei. Lumina pe care o purtăm în cuvinte se poate mișca pe valurile tristeții sau ale bucuriei, poate exista cu folos ori într-o zadarnică frămîntare. Ea poate rămîne ascunsă și singură, sub învelișul tare al tăcerii ori se poate face cunoscută în afară, prin înflorirea imaginii.

Patria singură știe și ne poate spune cînd și ce anume se va naște în noi, cum să primim darul, unde să-l așezăm și cum să-l înțelegem.

Ca într-un bob de grîu aruncat pe ogor, în care așteaptă cu răbdare pîinea cea de totdeauna, patria se arată dinspre viitor. Intră în sînge, face să se înfioare oglinda palidă a obișnuinței, mișcă de pe soclu statuile singurătății și primenește odăile dragostei. Lumea pe care patria o așează-n cuvinte așteaptă în depărtări. Ea crește deopotrivă din sarea vieții și din ochiul ațintit asupra celor care știu, asupra celor care bănuiesc și asupra celor care așteaptă.

În miezul ei, cîntecul aspru, iarba neștiutoare și vîntul.

Patria veghează lucrările viitorului. Pentru ca în fața Poeziei să nu se ridice nici o tristețe și să nu se aștearnă umbra pe mîna care împrăștie sămînța-n ogor, așa cum ne învață secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

V. R.

SEPTEMBRIE

Din care flori și din care ninsori
Sufletul tău luminează-n septembrie

Cînd numai eu stăpîn al trecerii tîrzii
Te-aștept să vii să reînvii
Ca în cumplitul anotimp de-atunci...

Ori ai uitat pe ce tărîm te-am devorat
Pe care undă de speranțe te-am iubit
În care lună eu sălbatec te-am urît
Deși credeam în trandafiri
Și-n doamnele înalte și subțiri
Deși eu nu murisem încă și eram

Din care flori din care ram
Din ce ninsori ?

George DAMIAN

„Roman, mai ales de cîțiva ani încoace, se poate numi orice carte..."

Interviu cu Livius Ciocârlie

1. Literatura noastră traversează „molima romanului". Starea și bunăstarea ei se leagă acum de căderea în roman. Chiar dumneavoastră sînteți un „recidivist", CLOPOTUL SCUFUNDAT fiind — observația s-a făcut — „un roman singular". „Criticii sînt șmecheri" — ziceați, odată. „Năvala" lor la roman ar merita o deslușire, o explicație, încercați ?

Am spus așa ceva despre critici? Destul de urît din partea mea. De ce năvălesc ei asupra romanului? Înțeleg că e vorba despre criticii actuali. Năvălesc astăzi fiindcă au făcut-o dintotdeauna, încă de la Sainte-Beuve. Reamintesc : Ibrăileanu, Lovinescu, Călinescu. Poate o fac — cei de astăzi — și fiindcă există o tendință de ștergere a frontierelor și de amestec al genurilor. Oricum, problema nu mă privește, cum dați a înțelege, personal. Am practicat critica, însă nu sînt critic. Cum bine s-a spus, n-am „suflet de critic". O vreme am crezut că aș fi, de fapt, prozator. Acum, văzînd că am scris între timp, aș spune că sînt altceva: un diletant. Nu luați afirmația, neapărat, drept o probă de modestie. Diletantul se mișcă într-un spațiu vast, a cărui limită de jos este veleitarismul, pe cînd limita de sus este literatura mare. Între cele două margini diletantul poate fi orice, cu o singură excepție : nu poate fi scriitor **bun**, scriitor **profesionist**. Însă poate fi un autor mai interesant decît scriitorul bun. Un astfel de autor, cel puțin pe alocuri, sper că sînt.

De ce se scriu atîtea romane? Fiindcă, spre deosebire de alte specii, romanul nu și-a fixat criterii după care să fie recunoscut. Roman, mai ales de cîțiva ani încoace, se poate numi orice carte. Pînă și **Clopotul scufundat.**

2. Să fie și nevoia de a rata mai multe genuri? Oricum, e prea evident că ați ratat ratarea! Poate că acest ultim roman al dumneavoastră — ca viață scrisă, ca autobiografie spirituală încărcată de tristețe — interogînd „omul ca ființă nepricepătoare" și-a propus — iarăși vă citez — „valorificarea eșecului". Așa să fie?

Ratarea în mai multe genuri e tot o problemă a criticului literar și, ca atare, nu mi-o asum. În schimb, eșecul este o problemă a scriitorului modern. Epoca modernă începe cu eșecul Cărții lui Mallarmé. El ar fi vrut să înlocuiască lumea cu o carte desăvîrșită în sine, ferită de hazard, și n-a reușit. Însă a fost un eșec necesar, unul constitutiv textului modern, cîtă vreme acesta are ca principiu contradicția, fiind deci ceva ce se face și se desface — ori se „deconstruiește", cum se spune astăzi — în același timp.

Aceasta, sub aspect teoretic general. Ce am încercat eu însumi în acest context? Din nou nu mă recunosc în citat ; sintagma „valorificarea eșecului" mi se pare meschină. Ce m-ar interesa ar fi să înțeleg cît de cît relația stranie dintre eșecul inevitabil al oricărei vieți și obiectul durabil pe care, uneori, îl produce acest eșec. Mergînd pînă la posibilitatea bizară ca obiectul durabil produs de eșecul vieții să fie chiar imaginea aceleiași vieți. Mă gîndesc, de pildă, la **Memoriile** ducelui de Saint-Simon, discurs fastuos despre un sentiment de frustrare, sau chiar la **Amintiri din copilărie**, întrucît pentru Creangă părăsirea lumii descrise în carte are sensul alungării din paradis.

3. Totuși, se schimbă ceva în literatură? Cineva vorbea de „potențele prozei confesive". Dumneavoastră vă livrați cu o sinceritate fără rest. Sunteți un prozator „fără mască" ; scrieți proză, nu literatură. Literatura ar miza pe „adevărul" ficțiunii ; or, dumneavoastră respingeți transfigurarea. Faptul de a scrie nu presupune investiția ficțională ?

Se vede că sînt condamnat să pun sub semnul întrebării tot ce fac. Dar acesta e adevărul : deși îmi place s-o citesc și s-o scriu, nu pun mare preț pe literatura confesivă actuală. Găsesc că este o manifestare a postmodernismului, pe care de asemenea nu pun mare preț. El reprezintă, cred, o tendință de neutralizare a polilor energetici și de instalare a inconsistenței în creație. În ce privește proza, ideea lui Thibaudet rămîne valabilă : prozatorul nu se poate mărturisi pînă la capăt, pînă în adîncul ființei, decît prin ficțiune. Arta e un mod al individului de a se

(continuare în pag. 4)

Consemnat de
Adrian Dinu RACHIERU

Ion GRIGORE : „Rod bogat"

A PRIVI Dar mai ales...

Am întîrziat mult timp, am revenit și iarăși m-am simțit revenit și iarăși m-am simțit chemat în minunata expoziție deschisă la Suceava de Florin Niculiu, suflet ales, cu chip senin, desprins parcă dintre portretele Voronețului, legat de noi prin iubirea ce ne-o poartă, prin lucrări donate muzeului și în special prin ofranda smulsă din sufletul frumos al celei care a fost Mimi Podeanu și a cărei excelentă tapiserie de mulți ani înnobilează foaierul de la etaj al casei noastre de cultură.

Am revenit să revăd lucrarea intitulată „Geneză" trimițînd către atît de înțeleapta zicere că lucrurile mari sînt simple. Am adăstat îndelung și am monologat vis-à-vis de lucrări precum „Zidul", „Zid în primăvară" sau de cele din ciclul ce se constituie într-un reușit și respectuos omagiu intitulat „Unde ești, copilărie, cu pădurea ta cu tot ?..."

Dar mai ales am revenit ca să culeg din culorile limpezi și calme ale lui Florin Niculiu, din albul imaculat al simezelor împodobite măestru vocea-îndemn, vocea imnică, vocea strigăt a poetului Ioan Alexandru, venit să-l prezinte, venit să ofere cu marea lui generozitate tuturor celor de față buchete mari de înflăcărate metafore. Clipa a fost memorabilă, unică. Trimiterile sale către rădăcinile gîndirii și simțirii omenești, lauda adusă cugetului românesc de azi și din totdeauna, din totdeauna și de azi, stăruie cu forța cu care zidirile din Nordul Moldav sînt și vor fi dovezi peremptorii. Topit de flacăra gîndului, învolburat de razele sclipitoare ale marilor adevăruri culese din cultura universală, rostirea poetului a fost un imn adresat trudei întru căutarea frumosului, efortului de a sfîșia formele, aparențele pentru a dezvălui miezul de aur al lucrurilor. Și a ieșit din furtuna acestor mari idei acostînd la țărmul străbun al patriei, acasă la marele voievod pe care-l divinizează, reculegîndu-se citind poezia „Testamentul lui Ștefan cel Mare".

Clipa a fost memorabilă, unică.

Alexandru TOMA

ISTORIE LITERARĂ

Constantin Gane și rolul Găneștilor în istoria și în cultura română

În 1923 apărea la București volumul **Pe aripa vremei**, scris de Constantin Gane (1885—1962) ; doctor în drept al Universității din Rostock și deținător al Premiului „Gh. Asachi" al Academiei Române — 1933. Istoriograf cu contribuții importante în domeniul genealogiei ; iscusit portretist, cunoscut în special prin **Trecute vieți de doamne și domnițe**, C. Gane, vlăstar dintr-o ramură importantă a Găneștilor, se străduiește să demonstreze că neamul Gănesc este foarte vechi, „e neaoș românesc din Maramureș". În diplomele maramureșene din secolele al XIV-lea și al XV-lea se vorbește despre localitățile : Ganea, Ganiciuc, Ganyafalva și despre un locuitor Johannes de Nagy — Ganea, adică Ion din Ganea Mare. C. Gane nu este de acord cu afirmația lui Gh. Ghibănescu, după care apelativul Gane ar fi slavon, deoarece e un nume răspîndit în toate limbile : în fraceză (Gane, Ganay), în engleză (Gane, în Irlanda), în rusă Gane = Eugeniu). „Gan" fiind o rădăcină firească, „n-ar putea deci fi numele și curat românesc ?".

Găneștii au venit în Moldova odată cu descălecătorii. Regele Ungariei confiscă satele și moșiile „românilor" din Maramureș drept pedeapsă pentru trădarea vasalului Bogdan, fost duce de Maramureș (acesta a îndrăznit să scoată Moldova de sub jugul maghiar). Alexandru A. Sturza, într-o carte despre domnia lui Mihail Sturza, afirmă că în toată România sînt numai nouă familii de boieri băștinași, mari, vechi, „feodali", între care și familia Gane. Afirmație glumeață, consideră C. Gane.

Folosind informațiile oferite de Gh. Ghibănescu în **Surete și Izvoade**, C. Gane își începe arborele genealogic cu Toader Gănescu (după obiceiul vremii, Ganea își spunea Gănescu). În 1445, domnul Ștefan Vodă Mușat spune că Jupîn Gănescu este „boierul nostru", prin urmare nu era slujbaș simplu. Plecînd de aici, C. Gane pledează pentru existența boierimii ca o „castă nobiliară" în afara celei „de slujbă", înainte de greci. Toader Gănescu primește „ocini și moșii" la obîrșia Jalanului și a Bîrladului. Astfel, mai tîrziu, se ramifică neamul Găneștilor în două ținuturi depărtate, ceea ce îi determină să-și piardă urma uneori. Tot în timpul lui Ștefan cel Mare trăia un Alexandru Gane, Paharnic, care, împreună cu fiul său Ilie Gane Cupărelul luptă alături de Bogdan Vodă la Vaslui (1514) împotriva ungurilor. Ilie moare aici, iar Alexandru Gane, rămînînd cu trei nepoți, avea să-l slujească și pe Ștefăniță Vodă, distingîndu-se într-o luptă cînd au intrat în țară Albul Sultanul cu Tătarii, fără veste, spre Prut". Ștefăniță a strîns boierii la Hîrlău unde „și-a dăruit" vitejii, lui Alexandru Gane revenindu-i moșli în ținutul Cernăuțului... Moșii care nu i-au adus noroc, deoarece tătarii îi omoară doi nepoți. Singurul supraviețuitor pare să facă legătura între Ilie și Ion Gănescu, proprietarul Costeștilor Sucevei.

În 1540, se întîmplă „dandanaua cea mare" : Ștefan Vodă Lăcustă este omorît de către boierii Gănești și Arburești, „niște lupi turbați", „lei selbatici", cum îi numește Grigore Ureche. Petru Rareș a făcut dreptate, tăind capul la toți, omorînd și domnitorul pus de ei în scaun — pe Alexandru Cornea.

Contemporan cu Găneștii ucigași trăia boierul Ion Gănescu și avea moșii pe Trotuș, la Strunga și Costeștii Sucevei. C. Gane îl consideră adevăratul întemeietor al neamului Gănesc. La 1601 răsare, din praful documentelor, un Condrea Șărbușcă de Gănești, prin ținuturile Tutovei. Pentru originea comună a celor două ramuri (Găneștii Sucevei și cei ai Tutovei) pledează faptul că în secolul al XVIII-lea boierii Gane din Suceava mai sînt răzeși în Găneștii Tutovei. În secolul al XVII-lea, urmașii lui Ion Gănescu ajung „boiernași, mazili, răzeși", adică „se dau de-a berbcaleaca". Un Gheorghe Gane ajunge jicnicer (1669) și un alt Gane — vătaf de țigani (1696), „e drept că de țigani domnești !" — notează C. Gane ironic. În acest secol, singura „rasă de mărire" peste neamul Gănesc este căsătoria Ruxandei Gane cu Constantin Cantemir, viitorul domn. Ruxanda, „ex nobile Ganestiorum familia" (Dimitrie Cantemir în **Vita Constantini Cantemiri**) — a doua soție a lui Constantin Cantemir, moare după trei ani de căsnicie, după ce adusese pe lume o fată, tot Ruxanda, ce se va mărita cu Marele Hatman Lupu Bogdan.

Miron Gane, Pîrcălabul de Soroca, ctitorul Bisericii Aroneanul din Iași, avusese ca soție pe Ștefania Piedică din Cernăuți, „nepoata lui Mihăilă Bătrînul, căruia Ștefan cel Mare îi dăruise moșii în toate colțurile țărei". Un nepot al lui Miron Gane avea să fie Vasile Gane („iscusitul diac", cum îl numește N. Iorga), considerat părintele spiritual al Găneștilor. Se pare că e cel dintîi care a știut să minuiască pana, care a înțeles că „n-ajunge a învăța scrisul, că trebuie învățat a scrie !" Ca Diac de Divan „a umplut arhivele Moldovei cu hotărîrile lui, redactate într-un stil ușor și limpede". Pentru limba sa curată, românească, de la 1760, Constantin Gane îl oferă drept exemplu reporterilor de la „ziarele din România Mare, care făuresc în secolul al XX-lea o limbă nouă și ciudată".

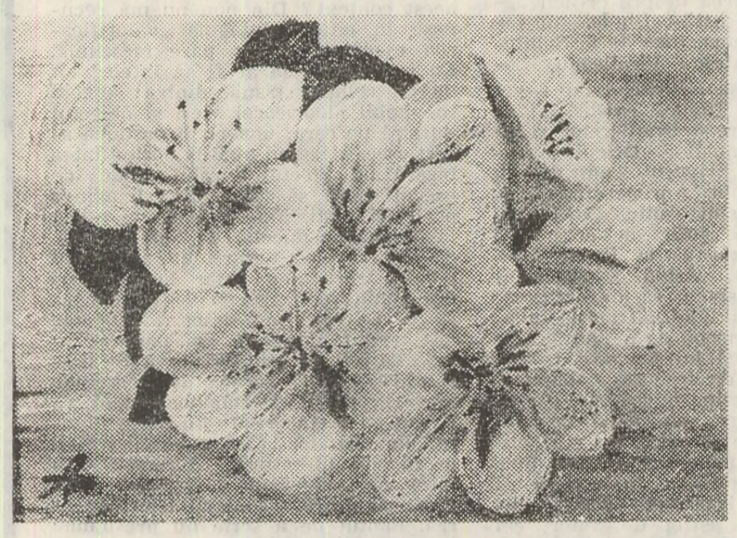
Un alt nepot al lui Miron Pîrcălabul a fost Miron Pitarul, căruia îi urmează, între alții, Ioniță Banul (bunicul lui Nicu Gane). Ioniță Banul primește de la austrieci postul de secretar al Administrației Țării în 1790, cînd Moldova de Nord a fost împărțită temporar între austrieci și ruși. Cei patru fii ai Banului Ioniță, intră direct sau indirect în istoria literaturii române : Costachi Gane a fost redactor responsabil la jurnalul politic, literar și comercial **„Nepărtinitorul"**, scos la Iași (Tipografia Gane) în 1856. A scos foaia politică și literară **Patria**, a fost poet și traducător (între altele din Balzac), și-a exprimat în scris convingerea că literatura propovăduiește virtutea și patriotismul. Enacache Gane Spătarul (născut la Ciumulești, Suceava), poet nu prea talentat, a scris poemul alegoric **Călătoria lui Cupidon la pustiu** și un jurnal de călătorie în versuri. Alții doi fii ai Banului Ioniță sînt Matei Gane Postelnic (tatăl lui Nicu Gane) și Dumitrache Gane Agă (străbunicul lui C. Gane). Amîndoi și-au luat neveste din Botoșani ; Dumitrache Gane, căsătorit cu Sevastia Soroceanu, va avea două fete : Anica (bunica lui C. Gane) și Maria (soția lui Costache Negruzzi). Dumitrache a fost un om cu vază, din moment ce **Albina Românească** din 15 decembrie 1837 anunța că „aga Dumitrache Gane s-a întors la Iași, venind de la moșie". „Mare ispravă !", comentează C. Gane cu modestie.

După Constantin Gane, Nicu Gane, de la a cărui naștere (1838, Fălticeni) s-au împlinit 150 de ani, a strălucit prin literatură și prin politică dar și mai mult „prin darul de-a place".

Ramura sudică a Găneștilor se unește din nou cu cea nordică prin căsătoria lui Iordache Gane Postelnicu (unionist, apreciat în epocă pentru actele sale de generozitate, trecut de către Paharnicul Sion în **Arhondologia Moldovei** drept „bun bărbat") cu Anica Gane.

Este de remarcat noblețea de caracter a Găneștilor pe care o exemplificăm doar printr-un fragment din scrisoarea Nataliței Gane (fiica lui Iordache Gane Postelnic, moartă foarte tînără ; (a tradus **Garlambrogio,** de Cesare Cantu, Bîrlad, 1870) trimisă în 1870 fratelui său Ștefan (tatăl lui C. Gane) la Berlin : „Apropos de particula" de „ce voiești să pun pe scrisorile ce-ți adresez. Am întrebat pe tata dacă într-adevăr suntem nobili și mi-a răspuns că nici să gîndesc la astfel de secături ! (...) că adevărata nobleță nu consistă în particule și în cuvinte deșarte ci în inima, în sufletul acelui ce-o înțelege și dorește a o poseda".

Elena SFRANGEU

Antoaneta APOSTOL : „Magnolii"

CONSTANTIN HREHOR

Elegia calului războinic

**1. este tîrziu, 12 bate în turla papală
zidarii își îngroapă palmele în pereți
își spun biografia (cu mori, cu fantome)
tu dormi pe ondulate discursuri, visezi,
ochiul tău cu interogații umple trenurile de noapte.
2. din lujerul vocii își hrănește absența arderea echivocă
verticală călătoria sîngelui precum drumul spre prima zi ;
cu mîna vîrîtă în luciul muzical al securii
vine noaptea, frînghia somnului i-atîrnă la gît...
3. din hexagoanele porții de ceară
ploaia-și citește orațiile :
după ce ultimul glonte de laur
se va culca în steaua frunții, vor veni sărbătorile elizee
va înmuguri ancora pe mări de papyrus
(ca un regret la glezna corăbiei),
nudă va intra memoria în cetatea incendiată de cîntece...
4. nesupuse fîntînile de purpură
pe coama dealului iubit de cuțite,
pe porțile istrului flamurile frigului euxin ;
aspră ca un adevăr, felină ca o minciună
iarna curgînd din ochiul orbului
în tocirea potcoavei, la zarea-i descifrez suma drumurilor
5. întoarce-te în pustiul locuind în cămile
sub piramidele dezbrăcîndu-și tatuajele
între refrenele mării
fericit dezghiocînd ale incertitudinei semințe
în poala focului lăudat de albine !
6. ...fonetice ierbi neumblate
pier în căpăstrul muțeniei,
ouă de fosfor zămislesc viermii
în morile elegiilor geometrice.
(o, tandrețe albastră șuierînd în carnea
mănăstirii zidite din anatheme !)
7. fără contur
în albul uitării nădăjduind popasuri
lîngă cumpene alergînd cu fete morgane în ciuturi ;
calule orb
cruci de zăpadă suind în curgătoare piroane-s
oasele tale, rănile tale...
8. cărămizile dinților — siderale borne
surîsul — axă de ceară iluminînd
mirările jefuite-n exod,
barfele de sare din mîinile zeilor ciungi...
(cu tine voi învăța să cînt la
instrumentul de plîns între degetele genelor
îmblînzind fructele seismelor verzi)
9. mamă, vino,
numai tu poți intra cu catapeteasma pe umeri
prin strîmtoarea dintre ochi și inimă
înzăpezește-mi leagănul cu-o poveste
înfășoară-mă în pleoapa bolnavă
precum pe-anonimi anonimii cu lespedea osîndei !
10. (o, limbă, tapiserie de murmure
stranie mașină de tricotat sintaxe !)
11. mîinile mereu scriu strîmbe istorii
sub coama războinică pînă la sînge cosită
frîng sunete, cinează printre lespezi mirate ;
înalte-s pădurile de cerneală
ca un fierăstrău în umărul lor nechezatul,
ca un fluture roșu zburînd pritr-un crîng de alice...**

Aurora

**Născătoarea mea de mirt,
Îmbălsămează-mă-n muzică
Să-ți aud aureola trudind
La ritmul stelei celei veșnice.
De-adîncul florii cine tresări-va,
În inimă și-auz se va preface,
Născătoarea mea.
Îți așez în mijlocul sufletului
Această enormă petală
Din neamul cîntătoarelor sfere.**

Gheorghe LUPU

PROZĂ

Nu cotrobăi degeaba

Noaptea împingea ușa cu umărul, gata să intre. Dan T. stătuse pînă tîrziu la o sindrofie cu pictori. Ningea stins, plictisit. Se dezbrăcă în liniște, ca și cum ar mai fi fost cineva în camera sa de burlac, pe care nu vroia să-l stinghereacă. Ferestrele aburite aveau un palpit mătăsos. Stinse lumina și încercă să doarmă. În spatele ochilor i se arătară animale cu un singur corn și pereți încărcați de un mușchi verde, de pe care șiroia apa. Pe plafonul acelei încăperi din coșmarul său își vedea scrisă toată viața, știa că e scrisă acolo, cea care a curs și cea care poate urma să curgă. Deși se spălase sub apa țîșnind mînioasă din duș, se simțea nespus de murdar. O murdărie de sub piele, un jeg unsuros de care nu putea scăpa, ca o lehamite, ca o scîrbă de sine, tîrîndu-se prin tranșeile sîngelui, tinzînd să ajungă la cap. Halatul de pe marginea scaunului, aruncat în grabă, emana un miros de coteț. Deschise ochii și-l văzu acolo, întins moale, fără viață, ca o piele de porc ce o dezbraci noaptea, ca pe o ființă paralizată. Haina nu mai ascundea acum nici un trup, se ascundea pe sine, se strîngea cu rușine în ea, vrînd să ocupe cît mai puțin loc. Nu-și amintea nimic din scena aceea. Nu dorea să-și amintească, își lovea cu sete memoria, o împroșca pe toată suprafața ei cu o soluție neagră dintr-un tuș de care strîngea cu dinții. Se sculă, aprinse lumina, comandă picioarelor să meargă și mîinilor să miște degetele. Nu-i mai păsa de ce cred alții despre el, ci numai de răul pe care-l adăpostea în tot trupul, numai de oarba mînie a sa împotriva sa, de disprețul pe care-l secretau organele sale și care nu vroia să iasă din el prin nici un fel. Auzea un geamăt prelung, străbătîndu-i chilometrii arterelor,, ai tuturor canalelor ce se deschideau în lutul din el. Apăsă clanța celeilalte uși, după care-i era atelierul. Lumină camera. Cu o zi înainte fixase o pînză albă. Spălă încet pensulele, curăță cuțitul de culorile uscate. Începu să picteze. Simți cum o sudoare rece și neagră îi inundă pieptul. O lăsă să curgă pînă acoperi piciorul crucifixului închipuit de șevaletul pe care fuseseră crucificate atîtea coșmaruri.

Metehnele mai vechi ale memoriei

Părea o oală de lut cu torți mari, așa cum stătea cu mîinile în șolduri, cu părul aproape despletit, în ușa cabanei. Bărbatul ei venea adesea să bea acolo, se așeza la masa de lîngă ușă, masa șchioapă, sub piciorul căreia punea cineva, din cînd în cînd, o hîrtie împăturită, sau o cutie de chibrituri. Singura sală unde se servește nu e cu nimic mai curată decît sălile cu care sîntem obișnuiți pe aici, ba ai zice că umezeala aceea de pe pereți, existentă în toate anotimpurile, îi dă o anumită personalitate. Oaspeții și oamenii din preajmă, lucrători la pădure, nu au în acest caz de ales, dilemele nu se nasc, așadar, tocmai pentru că nu au unde și chiar o dilemă preferă să se nască într-un loc mai spălat. Deci, cum stătea așa proțăpită, bărbatul ei a văzut-o și-a nechezat ușor, ducîndu-și mîna la pumnalul argintiu prins la curea și lung cam de două palme. A clipit din ochi, a mișcat afirmativ din cap, apoi a înghițit liniștit o gură bună din poșirca aceea galbenă din pahar. Femeia a tresărit plăcut, fața i s-a odihnit într-un zîmbet larg oferind neapărat o comunicare. Apoi s-a învîrtit pe un picior, întorcînd spatele sordidei încăperi, marcînd poiana din fața cabanei cu urmele pașilor ei egali. La puțină distanță de acolo, urcînd pe cărare, se află casa lor. De sus se vedea pînă departe, ți se putea face rău de înălțime dacă țineai cu tot dinadinsul. În fața casei erau semănate flori cu tulpină înaltă și groasă, a căror grație greu o bănuiai, dar a căror bărbăție ieșea repede la iveală. Femeia scoase cheia de la brîu, deschise și intră tocmai cînd se împlinea o jumătate de ceas de la instantaneia ei plecare. Închise la loc pe dinlăuntru, trase covorul de lînă întins pe podea și ridică trapa de scîndură greu de observat de către cineva care nu-i știa rostul. Intră într-un fel de pivniță, după ce numără în gînd, din obișnuință, opt trepte de piatră. La capătul lor, pe un perete proaspăt văruit, apăsă pe comutator și lumina inundă camera subterană. La puțină vreme se auziră și pașii bărbatului. Coborî și se așezară amîndoi față în față, la o masă cu picioarele înfipte în pămînt. Începea o tăcere foarte lungă. Cine era afară la ora aceea pricepea că se lasă înserarea. Un vînd cald urca dinspre vale.

Acolo, dedesubt, femeia se pieptăna într-o oglindă veche, cum puteau fi văzute cîndva, cu mulți ani în urmă, în unele mici prăvălii sătești sau în orășelele din Ardeal cu o singură stradă pietruită. Își puse haine mai curate și se așeză iar. Omul ei își scoase pălăria veche și se vedeau părul bogat și înspicat în alb, fața trasă, arsă de soare, lătăreață, ochii în care picurase o albăstreală. Deodată auzul lor percepu o mișcare deasupra. Răsucirea cheii în ușă, un scîrțîit, mersul ca pe vîrfuri al celor intrați, șoapte și, în cele din urmă, un rîs cristalin — un fel de clinchet — de femeie. Prin trapa închisă pătrunse miros de iarbă, șoaptele își micșoraseră amplitudinea, dar cădeau constant și plăcut, cum cade ploaia. Bărbatul și femeia dădură să se ridice, dar în cele din urmă își părăsi numai el scaunul.

Încet, trăgînd parcă ceva la glezne, se apropie de perete și stinse lumina. Auzi răsuflarea ei și se apropie. Pe urmă, în întuneric, mîinile lor se întîlniră dintr-o dată...

Cine trecea acum, ca din întîmplare, pe lîngă casa aceea de pe munte putea vedea ferestrele luminate și flori mari și orgolioase legănîndu-se după o muzică numai în aparență pămînteană.

Marcel MUREȘEANU

Numele iubirii

Ascult liniștea cuvintelor nerostite
Și gîndul meu cuprinde
clipa eternă
Înflorită în dimineața
De dinainte de a fi ceea ce sînt
Și pot spune : binecuvîntat
E ceasul iubirii
Înaltă e steaua de care
Mi se leagănă ochiul ferice

Viața mea poartă numele
Părinților mei.

Dorința

Aș fi dorit să fiu o floare
Să fiu dată în dar
Celor mai iubiți dintre oameni
Aș fi dorit să fiu un copac
Ziua să mîngîi razele soarelui
Iar noaptea să număr stelele
Aș fi vrut să fiu un porumbel
Vestind pacea deplină a planetei

Dar sînt fericită că sînt
Cine sînt și pot depune mărturie
Despre toate acestea.

Mihaela BOTEZATU

În alb

În nesfîrșitul alb
al zăpezii din această vară
pașii tăi
povestesc
amețitoarea dogoare a iernii
o aruncă spre voi
dintr-o dată
și atît
căci a nins, nins-a
peste ochii noștri
cu bucurie.

Iulian AZOIȚEI

Densuș

Ce greu este drumu-n urcuș,
Ce pleacă din satul Densuș !

Omătul se varsă șuvoi
Pe cîmp, peste munți, peste noi.

În codru un zimbru-a murit,
Departe-un mormînt s-a albit.

Muri la sfîrșit de urcuș
Românul Ovid din Densuș...

Clement ANTONOVICI

Inelul lui Saturn

În locul unde se opriseră
cei doi îndrăgostiți
pentru a se săruta
parcă ar fi fost un magnet :
am alunecat
apoi m-am ridicat încet
și privind după ei mi-am zis :
ce halou
ce aureolă
Doamne, ce tablou
ce cupolă
oare din inelul lui Saturn
e această piatră
prețioasă ?

Daniel PÎȘCU

Compoziție

aici albastru, aici orange
culori complementare se ating
în grîul neutru
unde-i mare, unde e soare
unde-s ochii femeii și surîsul

contopite în palma vîslașului
tresar în solzul de peste
aici albastru, aici orange

Pe scări de coral

Pe scări de coral urcăm în poem
Unde ne-așteaptă marea verde
A unor ochi pe care îi vedem și nu-i vedem
Corăbieru-n valuri ancora își pierde

La orizont doar insula lui Robinson
Mai este virgulă în fraza noastră lungă
De noapte Carul Mare e înghițit
Corăbierul niciodată n-o s-ajungă

Dorin Liviu CLEMENT

E atît de tîrziu

E atît de tîrziu
Atît de tîrziu...
Amurgul trece prin firul de iarbă
Prin mine
Se-aud nostalgia
Și speranța

Curînd voi deveni un amurg...

Și-i atît de tîrziu în mine omul
În mine piatra
Rotunda ta noapte cînd te-ai dăruit
Și-amurgul coboară
Peste orașul de piatră
Fumegă speranța învelită în cețuri,
Și-i atît de tîrziu în sufletul meu
În mine omul
Marea nu-și mai duce valurile...

O, vegheați tavernele de noapte
Ale sufletelor voastre
O, vegheați viața mea
Speranța mea
Lumea mea simplă
Copilul ce-l am
Și mama lui ca un amurg
În sufletul meu
Marea nu-și mai duce valurile... !

Constantin SAVA

Peisaj

Cu coapsele goale
și despletită
gonește toamna
cai de fum.

Mărgele de-argint
își pune cîmpul ;
și-i palidă pădurea.

Orașul în straie de veghe

Orașul
în straie de veghe
stranii umbre
turlele cetății ;
cîntec ritmat
pașii îndrăgostiților.

Vasile TIMOFTE

NOTE DE LECTOR

„INTERFERENȚE LIRICE"

E de presupus că sînt mulți tineri de cultură și talentați în Suceava, dar, iată, **Brîndușa Steicic** și confimă acest lucru semnînd, împreună cu **Florin Vasiliu**, cartea „Interferențe lirice" (Editura Dacia, 1989), carte care își centrează demonstrația pe apariția și devenirea haiku-ului ca expresie a spiritualității nipone și, deopotrivă, insinuarea lui în alte culturi, prin deschiderea acestora spre Orient.

Argumentul cărții se dezvăluie într-o întrebare : După contactul direct cu poezia tanka și haiku (cuprinse în cîteva antologii apărute la noi), după încercările unor poeți români de a-și apropia spiritul poeziei japoneze, ce se știe, la urma urmei, despre aceste forme poetice ? În acest sens, autorii întreprind un excurs în istoria poeziei euroasiatice, descoperînd și originea și evoluția formelor fixe, cu reguli prozodice precise, și aducînd în prim-plan pe exponențialii lor creatori. Aceasta fiind însă, numai o luare în primire a domeniului, se demonstrează, apoi, ceea ce era de demonstrat, cu alte cuvinte nevoia spiritului însetat de sine de a-și manifesta libertatea în interiorul limitelor, de unde, sub șlefuire diamantină, să țîșnească în posibilul lărgit al sugestiei transsintactice. Călătoria formelor care își caută conținutul poposește preponderent în îndepărtata „Țară de la Soare Răsare" (și în mai puțin îndepărtata sa istorie), deoarece de la acest orizont pornește nașterea culturii japoneze, strîns împletită cu structura civilizației, dar și cu alte elemente de suprastructură. Cu aceasta se intră deja în partea cea mai solidă a studiului. Aici urmărirea temei în diacronia ei se face în strînsă interdependență cu întreaga fenomenologie istorică, de la dezvoltarea economică la structura socială, de la comerț la evoluția doctrinelor religioase, de la succesiunea dinastiilor și shogun-atelor la periodizarea culturală, de la cauze, natura și desfășurarea războaielor la ceremonia ceaiului, de la educația de tip samurai la zeificarea tandreții ca subzistență a iubirii. Nimic din ceea ce ar duce la precizia înțelegerii nu e ocolit, totul fiind susținut de o erudiție de invidiat, care nu devine, însă, stînjenitoare în scriitura ce o absoarbe, de un stil eseistic elastic, alert, dar și retoric, incitant, demonstrativ, cu multe deschideri, dar și închideri într-un răspuns. Astfel este conturată evoluția poeziei nipone de la forma tanka, trecînd prin poemele renga, la haikai, ce se naște din tanka, asemeni zeiței Atena din Zeus. Dar deosebirile dintre tanka și haiku nu țin numai de numărul de versuri și silabe, ci și de diferențele în diversitatea și substanța lor, pe care le evidențiază autorii urmărind hermeneutica actului creator și concluzionînd că în timp ce tanka presupune o intenționalitate, haiku-ul este o străfulgerare a trăirii petrecute în spațiul unei clipe privilegiate, actualizarea unei amintiri de dincolo de timp. „Ce au să spună / văzînd pe nisip / urma pașilor noștri ? „Am exemplificat cu acest haiku o serie de cerințe la care — ne spun autorii — el trebuie să mai răspundă : unde, cine (ce), cînd ; cezură după primul vers realizată prin orice mijloc poetic, specificarea anotimpului printr-un cuvînt sau paradigmă. Aici, spre deosebire de autori, aș sublinia încă un element, orizontul așteptării, sub implicarea lui eu știu că știi, iar tu știi că știu. Astfel s-ar închide circuitul, justificînd necesitatea constrîngerilor de mai sus.

În partea sa finală, cartea ne aduce în prim-plan mari personalități ale lumii care s-au exersat în haiku, de la Seferis la Nichita Stănescu și de la el la cea mai tînără generație.

Lectura benefică a „Interferențelor lirice" nu numai că te sporește, apropiindu-ți un mod de a fi, a gîndi, a simți, ci îți dă și o coborîre spre tine, sub cerul înstelat de deasupra ta.

Constantin CERNICA

„EMINESCU. PRIETENII POETULUI"

Prin lucrarea *Eminescu. Prietenii poetului* (Editura Litera, 1989) *Grațian Jucan* se află la a cincea carte scoasă în regie proprie și la a treia dedicată poetului nostru național. Și dacă tot am început cu un bilanț, să notăm că, pînă în prezent, profesorul cîmpulungean a conturat un număr de 18 portrete unor personalități (mai mult sau mai puțin relevante) ale culturii românești în a căror „oglindă" efigia eminesciană se conturează în consens cu principiul unității în diversitate. Întrucît în volumul de față apar și referiri în legătură cu Veronica Micle și Cleopatra Lecca-Poenaru (care în viața lui Eminescu au îndeplinit roluri ce depășesc cu mult sfera simplei prietenii) socotim că titlul cărții nu este în totalitate adecvat și că cele două capitole ar fi putut, amplificate la proporțiile cuvenite, constitui substanța unei cărți separate, unde ar fi încăput și referiri la enigmatica (iluzoria ?) iubită de la Ipotești. De altfel — nu pentru a căuta cu orice preț motive de repros — am obiecta autorului că și aparatul critic se vădește, la o privire mai atentă, pe alocuri, oarecum redundant, frizînd o pedantă paradă de condiție bibliografică. La fel, spre exemplu, afirmația că Eminescu *achizitiona*, pînă prin 1868—1869 culegeri de folclor (v. p. 11 și 94) — Călinescu mai... prudent consideră că numai le *împrumuta* — au trecut, din amintirile lui Șt. Cacoveanu, în considerațiile lui Grațian Jucan, fără cuvenita cenzurare critică.

Dincolo însă de atari observații, care nu pot diminua meritele cărții, întreprinderea cercetătorului întrunește o serie de calități, între acestea fiind de reținut mai întîi faptul că, fără a viza performanța ineditului spectaculos, autorul conturează dintr-o multitudine de surse disparate (unele mai greu accesibile cititorului obișnuit, dar utilizate deja în lucrări monografice) opt succinte medalioane (Șt. Cacoveanu, I.S. Bădescu, V. Dumitrescu-Păun, S. Bodnărescu, I. L. Caragiale, V. Micle, M. Kremnitz, C. Lecca-Poenaru) în măsură să prezinte imaginea lui Eminescu „în portretele prietenilor săi" îmbogățită, după convingerea autorului (v. *Argument*). Nu rezultă însă (nici n-avea cum) „un alt Eminescu", dar se relevă aspecte de viață și de creație care, în lucrări de anvergură monografică, fiind distribuite disparat, i se înfățișează mai mult lectorului expert și interesat. Am mai menționa aici, spre exemplu, faptul că din însăși natura reciprocă a relațiilor decurge ilustrarea unor trăsături biunivoce proprii personalităților umane și artistice ale părților implicate, sau că se reliefează efectele acestor relații în planul creației ocazionale (*Felicitare lui Samson Bodnărescu*, de pildă) sau ale creației care, transgresînd coordonatele realului, ni se arată, prin valoare estetică, nimbată de aura eternității (*Atît de fragedă*, *Pe lîngă plopii fără soț*, *Scrisoare V* ș.a. în ceea ce-l privește pe Eminescu, sau poeziile dedicate poetului, în ceea ce o privește pe Veronica Micle).

Dacă s-ar fi ridicat deasupra manierei didacticiste de tratare a subiectului și ar fi exploatat integral resursele temei abordate, Grațian Jucan ne-ar fi oferit o carte de referință în bibliografia eminesciană. Dar, și ca lucrare de popularizare, cartea sa, onestă și fără pretenții, merită atenția noastră, cu atît mai mult cu cît se parcurge fără dificultate și cu interes.

Nicolae CÂRLAN

DICȚIONAR (LXXVII)

MORȚUN, DIMITRIE (n. 23.X.1829, Fălticeni — m. 27.XI.1893, Fălticeni). Studii la Iași pînă la Revoluția de la 1848. Primar al orașului Fălticeni între anii 1883—1884. Colaborator la *Contemporanul*, *Gazeta de Folticeni*, *Convorbiri literare*. Autor de nuvele, legende, amintiri, scrise însă „într-o limbă fără culoare, stereotipă". Exploatînd filonul liric al amintirilor, desigur și după modelul lui N. Gane, Morțun evocă o atmosferă arhaică, reînvie molcom, cu timbru cronicăresc, figuri, întîmplări, obiceiuri, descrie case, mobilier, veșminte". *(Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900).*

Lucrări tipărite : *Nuvele și legende*, Fălticeni, Tipografia Saidman, 1881.

Referințe critice : *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, Ed. Academiei R.S.R., 1979, p. 588 ; Gorovei, Artur : *Folticenii. Cercetări istorice*, Fălticeni, Tipografia Saidman, 1938, p. 136, 165, 239 ; Nădejde, Ion : *V.G. Morțun. Biografia lui, genealogia și albumul familiei Morțun*, București, Tipografia Speranța, 1924, 110 p. ; Negruzzi, Iacob : *Amintiri din „Junimea"*, București, Ed. Viața Românească, 1923, p. 131.

MOVILĂ, PETRU (n. 21.XII.1596, Suceava — m. 22.XII.1646, Kiev). Cărturar și teolog, mitropolit al Kievului. Fiul domnitorului Simion Movilă. Studii în Polonia, la Școala Frăției Ortodoxe din Lvov și la Academia Zamoiska din Zamosc. A desfășurat o bogată activitate culturală și editorială la Kiev. „Întreaga activitate desfășurată de Petru Movilă pe teren cultural-religios a înscris o epocă de reformă a tradiționalei culturi bizantino-slave, așezînd-o pe o direcție de occidentalizare în contact cu umanismul apusean... Cu sprijinul lui Movilă iau ființă tipografii românești la Cîmpulung (1635) și Govora (1637) cu material și meșteri tipografi formați la Lavra Pecerska sau în tiparnițe afiliate acesteia" *(Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900).* Autor de prefețe, memorii, lucrări de polemică teologică scrise în limbile latină, slavonă și polonă. Opera sa de bază este „Mărturisirea ortodoxă", lucrare teologică normativă. Lucrări tipărite : *Pravoslavnica. Mărturisire a săbornicești și apostolești biserici Răsăritului.* Traducere de Radu Greceanu, Buzău, Tipografia Episcopiei, 1691 : *Mărturisirea ortodoxă a apostolicești și catolicești biserici de Răsărit.* Traducere de Filaret Scriban, Tîrgu-Neamț, Tipografia Mănăstirii Neamț, 1844 ; *Mărturisirea ortodoxă*, îngrijită și introducere de Nicolae M. Popescu și Gh. I. Moisescu. Prefața de Tit Semedrea, București, Mitropolia Bucovinei, 1942.

Referințe critice (selective) : Cartojan, Nicolae : *Istoria literaturii române vechi*, vol. 2, București, FLRA, 1943, p. 93—96 ; Ciobanu, Ștefan : *Istoria literaturii române vechi*, București, Monitorul Oficial, 1947, p. 253—259 ; Ciobanu, Valeriu : *Relații culturale româno-ruse în epoca feudală* — în Revista de istorie și teorie literară, IX, 1960, p. 2 ; *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, Editura Academiei R.S.R., 1979, p. 590—592 ; Ivașcu, George : *Istoria literaturii române*, vol. I, București, Editura Științifică, 1969, p. 129—132, 137, 140, 142—143 ; Piru, Al. : *Istoria literaturii române*, vol. I, București, Editura Didactică, 1970, p. 87—88.

MUNTEAN, GEORGE (n. 17.XI.1932, Bilca), istoric și critic literar, folclorist. Studii secundare la Siret și Rădăuți și superioare la Facultatea de Filologie a Universității din București (licența în 1959). Cercetător științific principal la Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu" din București (din 1960). Între 1974—1979, redactor șef al „Revistei de istorie și teorie literară". Lucrări tipărite : *Folclor din Suceava*, București, ESPLA, 1959 ; *Apa trece, pietrele rămîn.* Antologie de proverbe românești, București, EPL, 1967, ed. a 2-a, 1968 ; *Cercetări literare*, București, EPL, 1969 ; *Interpretări și repere*, Iași, Ed. Junimea, 1982 ; *Bilca, o așezare din valea Sucevei*, monografie, Suceava, 1971. A colaborat la redactarea unor importante lucrări de istorie și critică literară. *(Reviste literare românești din secolul al XIX-lea*, Ed. Minerva, 1970 ; *Izvoare folclorice și creație originală*, Ed. Academiei, 1970 ; *Temelii folclorice și orizont european în literatura română*, Ed. Academiei, 1971 ; vol. 2 și 3 ale tratatului academic al *Istoriei literaturii române ; Dicționar de termeni literari*, Ed. Academiei, 1976 ; *Literatura română contemporană*, 1, Poezia, Ed. Academiei, 1980 ș.a.).

(continuare în pag. 4)

Ion PÎNZARU

JAMES THURBER (S.U.A.)

Un alt Appomattox

Dimineața zilei de 9 aprilie 1865 se arăta frumoasă. Nu răsărise bine soarele că generalul Meade era în picioare. La fel și generalii Hoker și Bunside, care pînă la opt și un sfert luaseră deja micul dejun. Iar ziua continua să fie frumoasă. Chiar și la ora 11. Generalul Ulysses S. Grant încă nu se sculase. Dormea în faimosul său hamac marinăresc, atîrnat sus în dormitorul Comandamentului. Care Comandament se afla într-o dezordine întristătoare: podeaua era acoperită de hîrtii, rapoartele secrete întocmite erau purtate încoace și-ncolo de curentul iscat de o fereastră deschisă, dintr-o sticlă răsturnată vinul se prelinsese într-o băltoacă roz pe o importantă hartă strategică...

Caporalul Shultz, din regimentul 65 Ohio Voluntari, ordonanța Generalului Grant, intră în camera învecinată, privi în jur și oftă. Trecu în dormitor și scutură zdravăn hamacul Generalului. Generalul Ulysses S. Grant deschise un ochi.

— Iertați-mă, domnule general, zise caporalul Shultz, dar azi e ziua capitulării. Ar trebui să fiți sculat, domnule general.

— Nu mă legăna, zise Grant cu asprime, căci ordonanța îi împingea ușor hamacul încoace și încolo. Mi-e îngrozitor de rău, adăugă el, întorcîndu-se pe partea cealaltă și închizînd ochiul deschis.

— Generalul Lee va fi aici dintr-un minut într-altul, zise caporalul, apăsat, dînd un vînt hamacului.

— N-ai de gînd să termini odată? zbieră Grant. Vrei să mă apuce voma, sau ce?

Shultz pocni din călcîie și salută.

— Pentru ce vine? întrebă Grant.

— Azi e ziua capitulării, domnule general, zise Shultz.

Grant mormăi furios.

— Sînt 350 de generali în armatele Nordului și el trebuie să vină la mine în chestia asta! Cît e ora?

— Dumneavoastră sînteți Comandant Suprem, de aceea, zise caporalul Shultz. Este 11.25, domnule general.

— Nu vorbi tîmpenii, răspunse Grant. Lincoln este Comandantul Suprem. Nimeni, în istoria lumii, nu s-a predat înainte de prînz. Nu știe că o armată se predă în funcție de stomac? Își trase pătura peste cap și se culcă iarăși.

— Generalii Confederației vor fi aici dintr-un minut într-altul, zise caporalul. Este cazul să vă sculați.

Grant își întinse mîinile deasupra capului și căscă.

— Bine-bine. Se ridică în capul oaselor și privi prin cameră. Ce mizerie! bodogăni.

— Cred că a fost o noapte foarte agitată, îndrăzni Shultz.

— Mda, răspunse Generalul Grant, căutîndu-și hainele. Am făcut trînte cu un general. Unu' cu barbă.

Shultz îl ajută pe Comandantul Armatelor Nordului să-și găsească hainele.

— Unde mi-i cealaltă șosetă? ceru Grant. Shultz începu s-o caute. Generalul se îndreptă cu pași nesiguri spre masă și-și turnă dintr-o sticlă.

— Nu cred că e înțelept să beți acum, domnule general, îi zise Shultz.

— Nu te doare capu' despre mine, răspunse Grant, turnîndu-și al doilea pahar. La mine nu contează. N-ai auzit povestirea cu tipu' care m-a spus la Lincoln că beau prea mult? „Cutărică zice că Grant bea prea mult", zice tipu'. „Cutărică e-un bou", zice Lincoln. Așa că tipu' merge la Cum-îi-zice și-i spune ce-a spus Lincoln și ăla vine urlînd la Lincoln. „I-ați spus lu' Cutare că eu-s un bou?" zice. „Nu, răspunde Lincoln, am crezut că știe și așa." Generalul zîmbi amintirii și-și mai turnă un pahar. Uite cum sînt eu în ochii lui Lincoln, zise el, plin de mîndrie.

Pe fereastra deschisă se auziră copitele mai multor cai. Shultz se repezi la ușă și privi afară.

— Cine-o fi venit? icni Grant, curios.

— Generalul Lee și Statul său Major, zise Shultz.

— Să intre, zise Grant, turnîndu-și un pahar. Și vezi ce beau băieții de dincolo.

Shultz se îndreptă spre ușă, o deschise, salută și făcu un pas lateral, în poziție de drepți. Figura demnă a Generalului Lee, magnific în uniforma sa, se profilă pe albastrul cerului de april. Intră, urmat de Statul său Major. Ofițerii înclinară cavetele și așteptară. Generalul Grant se uita mult la ei. N-avea decît o cizmă și era descheiat la veston.

— Știu cine ești, zise el. Ești Robert Browning, poetul.

— Vă aflați în fața Generalului Robert E. Lee, zise un ofițer din suită, rece.

— A, făcu Grant, am crezut că e Robert Browning. Seamănă ce nu s-a pomenit. Ăla poet, Lee: Browning! Ai citit „Cum au dus vestea cea bună de la Ghent la Aix"? „Hai Derek, saltă în șa, hai Derek, te du; hai Dunden, hai Blitzen, hai Prancer, hai Dancer, hai Bouncer, hai Vixen, hai..." *

— Am putea trece la ce ne privește pe noi? întrebă Generalul Lee, cuprinzînd din ochi, dezgustat, încăperea.

— Băieții au făcut trînte aseară, explică Grant. Eu unu' l-am bușit pe Sherman, sau unu' care-i semăna, nu știu, că era cam întuneric.

Puse în mîna lui Lee o sticlă de scotch, pe care acesta o primi uluit și extrem de jenat. „Adu careva un pahar", zise Grant privindu-l fix pe Generalul Longstreet. „Nu ne-am întîlnit cumva la Gold Harbor?" îl întrebă. Generalul Longstreet nu răspunse.

— Aș vrea să terminăm cît mai curînd, zise Lee. Grant îl privi vag pe Shultz, care se apropie de urechea lui, încruntat.

— Capitularea, domnule general, capitularea, îi șopti caporalul.

— A, sigur, sigur, zise Grant. Mai trase o dușcă. Bun, zise, îi dăm drumu'. Încet, trist, își scoase sabia. Apoi i-o înmînă lui Lee, care privea interzis.

— Poftim, domnule General, zise Grant. A fost cît p-aci să vă batem. Dacă mă simțeam eu mai bine, chiar v-am fi bătut.

În românește de Liviu MARTINESCU

* Grant amestecă în poezie versuri dintr-o populară poezioară pentru copii.

„Roman mai ales..."

(urmare din pagina 1)

anula, transferîndu-se — fără urmă — în altceva. Cine se transferă în propria lui imagine rămîne la jumătatea drumului. Cînd, tot într-un interviu, Ștefan Agopian se răzvrătea împotriva afirmației că astăzi proza bună (citește: proza de confesiune) o scriu criticii, l-am înțeles și am fost de acord cu el.

Pe de altă parte, față de roman — mai cu seamă față de ipostazele la care a ajuns — proza de confesiune îi este mai favorabilă cititorului, de un acces mai lesnicios în general, post-modernul este mai binevoitor cu cel căruia i se adresează decît fost artistul modern. Îmi explic situația aceasta prin oboseala pe care i-au produs-o contemporanului nostru atît modalitățile artei, cît și îndeosebi — istoria aspră a secolului. Așa se explică, poate, și afinitatea pe care o simte europeanul actual pentru Viena — cît de inconsistentă, artistic vorbind! — pe la sfîrșitul secolului trecut. Arta mare este produsul unui om dispus să cheltuie multă energie în mari tensiuni.

4. Textele dumneavoastră poartă pecetea unei „neliniști interogative". Sunteți doar „UN TRECATOR" prin teoria textului literar? Sunteți un fost critic? V-ați lepădat de teorie?

N-am cum să fiu numai un trecător prin teoria textului cîtă vreme n-o pot depăși. Știu că între timp au apărut alte teorii — în primul rînd estetica receptării —, le și cunosc într-o oarecare măsură și le apreciez, dar ca universitar care predă literatura tot pe teoria textului mă întemeiez. Rămîn la ea și pentru că mi se par suspecte (din punct de vedere intelectual, firește) persoanele care, după ce au practicat o teorie, se adaptează cu ușurință la altele noi. Cunosc pe cineva care a început prin a fi un fanatic al gramaticilor generative, iar acum oficiază intratabil lingvistica actelor de limbaj. Constant în gîndirea lui n-a rămas decît exclusivismul. Mi se pare trist. Însă rămîn la teoria textului și fiindcă o găsesc în continuare validă, deși cu limite, de care am fost totdeauna conștient. Ea corespunde realmente unei categorii de texte moderne, unor opere din trecut și unor procese obscure din multe alte opere.

În ceea ce privește proza pe care am scris-o, s-a produs o explicabilă eroare. Fiindcă se știa că m-am ocupat de critică și de teorie, s-a văzut în cele două cărți punerea în practică a unor idei teoretice. În **Un Burgtheater provincial** există, ce-i drept, o asemenea idee — referitoare la capacitatea lecturii de a percepe literar texte care inițial n-au avut intenționalitate estetică — dar una prea generală pentru a genera o carte întreagă. În **Clopotul scufundat** ce lipsește, poate, este tocmai un punct de vedere teoretic ferm. Ambele cărți le-am scris din plăcerea de a le scrie și nu ca să demonstrez ceva.

5. Ați făcut aluzie, mai înainte, la o părere a lui Eugen Simion dintr-o frumoasă cronică; aceea că n-aveți „suflet de critic". Din cîte vă știu (din păcate, doar de la distanță) sunteți un temporizator, un moderator al exceselor, nu agreați rumoarea cafenelei, nici malaxoarele vieții literare. Vă lipsește siguranța agresivă, trufașă; sînteți cordial, blînd, discret, minat de o „tandră nehotărîre". Retragerea dumneavoastră în apele calme ale romanului este definitivă? Irevocabilă? Aveți psihologie de literat. De ce n-aveți? Nu împrumutați una?

Îmi lipsesc multe, într-adevăr. Criticul bun trebuie să-l ignore pe autor și să nu se preocupe decît de produsul acestuia. Eu nu reușesc. Mă gîndesc la tristețea celui care află că toată strădania lui a fost în zadar. Nu vreau să știu că cineva suferă din cauza mea. Și mai este ceva. Uneori e mai ușor să devii rău decît să fii nepărtinitor. Îi admir pe criticii care știu să fie fermi, însă nu batjocoritori. După cum am oroare de criticii — există și din aceștia — care se bucură că au dat peste o carte destul de proastă ca ei să-și exercite în toată impunitatea oficiului de călăi. Știu bine că n-am dreptate. Acestea nu sînt idei, sînt reacții emoționale. Cu astfel de reacții, n-ar fi existat Maiorescu. N-am fi ieșit din pașoptism. Dar nu ideile îl conduc pe om.

Psihologie de literat n-am prea avut niciodată și am din ce în ce mai puțină. Nici în redacții și edituri nu-mi place să intru, nu numai în cafenele. Mai scriu totuși critică, dar numai despre cărți care, dincolo de orice aspect profesional, contribuie cu ceva la propria mea înțelegere a lucrurilor, la propria mea formație — aceea care sper să nu se încheie decît odată cu mine.

Iar în legătură cu formarea de sine, pun și eu o întrebare; chiar credeți că apele romanului sînt calme? Vi se pare că există mai mult dramatism potențial în disputele cu confrații literari decît în confruntarea cu tine însuți?

6. Admir la dumneavoastră „marea corespondență" dintre om și scriitor. Iată, în acest caz fericit omul nu e sub valoarea operei. Ce credeți, talentul purifică obstacolele unei vieți? Iartă totul?

Vă mulțumesc pentru imprudența cu care mă caracterizați. Nu, talentul singur nu-l purifică și nu-l absolvă pe om. Talentul singur, nu reprezintă foarte mult. El are numai meritul de a oferi un spectacol de virtuozitate care încîntă și uimește, fără să lase urme mai adînci. Nu-l transformă, nu-l „purifică" nici pe autor nici pe cel căruia i se adresează. Totuși, există, rar realizată, o posibilitate de transcendere a talentului prin sine însuși atunci cînd, fără să-și dea alt conținut decît propria manifestare, atinge intensitatea unei vocații grave. „Jongleurul", saltimbancul de la Notre-Dame care nu știe să-i ofere fecioarei altceva decît propriul său dans este simbolul acestei condiții. O realizează, cred, în literatura noastră contemporană, scriitori ca Radu Petrescu, Emil Brumaru, Șerban Foarță.

În genere, talentul e important atunci cînd se grefează pe o puternică natură elementară (care nu lipsește la scriitorii amintiți). Atunci el funcționează ca un alambic unde elementarul se preface în stare de grație, adică într-adevăr se purifică. Le folosește, deci, mai ales artiștilor mari. Celorlalți mai mult le strică, fiindcă îi mulțumește și îi împiedică să caute mai în adînc. Pe de altă parte, în absența talentului densitatea elementarului poate fi o grea osîndă. Îl poate face, pe om, neom.

7. Evident, nu de talent ducem lipsă. Aș dori să vă reamintesc că într-un interviu din Vatra afirmați neted: „Vom rămîne o mare literatură dacă vom avea la fel de multă conștiință cît talent". S-a schimbat ceva între timp?

Da, talentul nu lipsește din literatura noastră, în privința aceasta nimic nu s-a schimbat. De altfel, nu s-a schimbat nici în cealaltă privință, decît că pasivul nostru s-a mai încărcat. Cred și acum în corelația necesară dintre talent și conștiință pentru ca literatura creată să fie de primă mărime. Nu înțeleg prin conștiință numai rectitudine morală, ci o leg de cunoaștere, adică de capacitatea de a scruta pînă departe în noi înșine și în lumea dimprejur. Cunoaștere și conștiință se identifică în ideea de adevăr. Scriitorul trebuie să descopere adevăruri neștiute pînă la el. Ca să atragă atenția dincolo de marginile ei naturale, o literatură trebuie să propună sensuri care, rămînîndu-i specifice, să aibă deschidere spre problematica întregii contemporaneități. Să fie resimțite ca adevăruri ale acelei literaturi și ale tuturor. Așa văzînd lucrurile, cred că avem în momentul de față o literatură bună, dar nu una mare.

8. Să ne întoarcem la roman. Recent, Vasile Andru (v. Viața Românească, nr. 8/1988) vorbea de o ofensivă a „cerebralilor împotriva cerebralității", recunoștea setea de natural, pericolul asfixiei (era vorba de un dialog cu C. Olăreanu). Subscrieți? Oricum, un exces naște reacția de sens contrar. Ce prognoze oferiți cîmpului nostru literar?

Întrebarea mă găsește descoperit și nu numai pentru că nu cred în posibilitatea de a ghici ceva în legătură cu viitorul literaturii. Nu sînt destul de bine informat. Citesc destul de puțină literatură contemporană. (Cum se vor desfășura lucrurile, la un moment dat, oricum n-am să mai pot afla). Pe măsură ce trece — și mi se scurtează — timpul, dorința de a mă ține la curent cedează aceleia de a citi, ori reciti, cărți importante, și nu cu precădere de literatură, din trecut. Mai exact, caut acele cărți care-mi permit să înțeleg cîte ceva din ceea ce, în mine însumi și în lume, mi-a rămas obscur.

9. Sunt obligat (conform scenariului) să arunc o întrebare și despre șantierul dumneavoastră. Iertați-mi indiscreția. Ce proiecte anunțați? Pe cînd în librării o nouă carte semnată de Livius Ciocârlie?

N-am publicat încă nici o carte despre care aș fi putut să spun înainte de apariție cînd se va afla în librării. Nu pot nici acum. Mai mult, **Clopotul scufundat** m-a învățat că nici nu e bine să te intereseze acest lucru. Nu e bine să fii nerăbdător. Ca atare, deși am predat editurii un volum (ultima parte a seriei începute cu **Un Burgtheater provincial**), n-am întrebat pe nimeni dacă este sau nu înscris în vreun plan. Și sînt hotărît să nu întreb.

DICȚIONAR

(urmare din pg. 3)

A editat, îngrijit și prefațat numeroase volume ale unor scriitori români, între care Vladimir Streinu, G. Călinescu, Al. O. Teodoreanu, Vasile Alecsandri, Ion Pillat, Vasile Gherasim. „Critic, istoric literar și publicist foarte activ, George Muntean se află numai la al doilea volum (de studii folclorice n.n.), lăsîndu-și parcă dinadins cititorii să-l caute prin reviste (**România literară** în primul rînd), sau prin diversele ediții pe care le alcătuiește și le prefațează... Cînd am deschis recenta lui carte (**Interpretări și repere**), mă așteptam să regăsesc în sumar foarte pătrunzătoarele studii despre Vladimir Streinu și Dinu Pillat, glosele pe marginea operei lui Al. Philipide, evocările, nu puține la număr, ale lui G. Călinescu, inclusiv a casei și a Institutului care-l poartă numele. Autorul a preferat o culegere tematică — e adevărat, o temă centrală a preocupărilor lui — căreia i s-a dedicat din anii cei mai tineri... Pe urmele lui G. Călinescu, George Muntean înțelege să discute creația populară, orală sau scrisă, ca valoare estetică și numai astfel s-o raporteze la cea cultă. Firește, nu sînt neglijate nici alte valori (istorice, sociale, morale), dar subsumate ideii de artă" (Al. Săndulescu). Preocupările folclorice ale lui George Muntean s-au materializat și în monografia dedicată satului natal, Bilca, un adevărat model al genului. George Muntean s-a aplecat cu o emoționantă atenție asupra „relansării" scriitorilor bucovineni afirmați în perioada interbelică: Traian Chelariu, Iulian Vesper, Vasile Țigănescu, Vasile Gherasim, George Moroșanu, Mihai Horodnic (cel cu un destin poetic și biografic care ne duce cu gîndul la Nicolae Labiș), generație și ea „pierdută" după război, timp de două decenii.

Referințe critice (selective): Datcu, Iordan și Stroescu, S.C.: **Dicționarul folcloriștilor**, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1979; **Literatura română. Dicționar cronologic**, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1979; Anghel, Dumitru — în **Argeș**, nr. 10, octombrie, 1983, p. 11; Mihuț, Tatiana — în **Ateneu**, nr. 10, octombrie, 1983, p. 7; Săndulescu, Al. — în **România literară**, nr. 52, decembrie 1982, p. 10; Despre activitatea lui George Muntean au mai scris Șerban Cioculescu, A. Piru, N. Manolescu, Iordan Datcu, G. Dimisianu ș.a.

CONSEMNĂRI

● Elevii Suceveni laureați ai Festivalului național „Cîntarea României", ediția 1989

Și la ultima ediție a Festivalului național „Cîntarea României", elevii din județul Suceava și-au dovedit din nou talentul și seriozitatea pregătirii, situîndu-se pe primul loc pe țară. Cele 221 premii și mențiuni cucerite reprezintă tot atîtea satisfacții și motive de mîndrie pentru cîștigători și pentru școlile pe care aceștia le-au reprezentat. Frumoase succese au fost înscrise și la faza finală a concursurilor de creație (artă plastică, artă populară, design) unde, în mod deosebit, s-au remarcat cercurile de creație ale elevilor de la liceele „Eudoxiu Hurmuzachi" Rădăuți, nr. 4 Suceava, Industrial Cîmpulung Moldovenesc și Agroindustrial Rădăuți. Felicitîndu-i pe toți laureații celei de a VII-a ediții, publicăm o parte (din motive de spațiu tipografic) din impresionanta listă de 128 de interpreți și formații distinse cu premiul I: Corul pe voci egale al Școlii nr. 4 Vatra Dornei, Corul pe voci egale cu acompaniament de orchestră al Liceului Militar din Cîmpulung Moldovenesc, Grupul vocal instrumental cameral al Școlii nr. 11 Suceava, tarafurile Școlii din Ulma și ale Liceului „E. Hurmuzachi" Rădăuți, orchestrele de muzică populară ale C.P.Ș.P. Suceava, Liceului Industrial nr. 4 Suceava și Școlii nr. 2 Suceava, formațiile de instrumente populare de la școlile din Rădăuți și Vatra Moldoviței, formațiile vocal-instrumentale de la școlile din Straja și Frumosu, formațiile vocale de muzică populară de la școlile din Horodnic de Jos și Dolhestii Mari, grupurile vocal-folclorice de la Școala nr. 1 din Fundu Moldovei, Școala nr. 2 Fălticeni și Liceul Economic Suceava, soliștii de muzică populară Simionesei Elena (C.P.Ș.P. Suceava) și Rotaru Adriana (Liceul Industrial nr. 4 Suceava), soliștii instrumentiști de muzică populară Sumănaru Florin (Liceul Industrial nr. 3 Suceava), Boghean Dumitru (Școala nr. 2 Iaslovăț), Beșleagă Andrei (Liceul Vicovu de Sus), Tudose Nicolae (Liceul Industrial nr. 4 Suceava), ansamblurile de cîntece și dansuri de la școlile din Poiana Stampei și Grănicești, colectivele de obiceiuri populare de la școlile din Dorna Arini și Todirești, balada dramatizată prezentată de Școala din Sadova, teatrul folcloric susținut de Liceul Industrial nr. 2 Suceava, monologurile prezentate de Andronic Denisa (Școala nr. 3 Cîmpulung Moldovenesc), Danielescu Elena (Liceul Pedagogic Suceava), spectacol de muzică și poezie (Consiliul Municipal al elevilor din Suceava), dans cu temă (Liceul Militar Cîmpulung Moldovenesc), dans clasic (C.P.Ș.P. Suceava), dans românesc contemporan (C.P.Ș.P. Fălticeni și Liceul Economic Suceava), solist dans modern: Cotoară Oana (C.P.Ș.P. Suceava), grup vocal de muzică ușoară (Liceul „E. Hurmuzachi" Rădăuți), colectiv de satiră și umor (C.P.Ș.P. Cîmpulung Moldovenesc), poem coregrafic (Liceul Industrial „Petru Rareș" Suceava), basm dramatizat (Liceul Industrial nr. 3 Suceava). **(I. B.)**

● Eminescu 100

În impozantul Ateneu Popular de la Gălănești (inaugurat și devenit, cu acest prilej, Centrul Cultural „Eminescu") a avut loc, timp de două zile, o manifestare literară omagială dedicată celui care avea să fie numit de posteritate „omul deplin al culturii românești".

În prezența unui numeros public, personalități ale vieții culturale din Iași și București — Constantin Ciopraga („Eminescu — personalitate-sinteză a spiritualității noastre"), Al. Husar, („Eminescu în plan universal"), Gh. Florescu și Gh. Buzatu („Eminescu și istoria românilor"), George Muntean („Eminescu și Bucovina"), Mihai Drăgan („Mihai Eminescu — poet național"), Dimitrie Vatamaniuc („Editarea operei eminesciene"), Vladimir Trebici („Eminescu în conștiința colegilor săi de liceu"), Pavel Țugui („Eminescu-elev"), Arcadie Percek („Opera lui Eminescu și boala sa"), Domițian Bălței („Eminescu și problematica relațiilor dintre state") — au cinstit și evocat viața, opera și personalitatea marelui nostru clasic.

Au stîrnit admirația asistenței recitările actorilor Dan Nasta și Ion Caramitru.

Viu aplaudate a fost, de asemenea, programul folcloric susținut de Sofia Vicoveanca, și de apreciate colective ale artiștilor amatori (din Bilca, Hurjuieni, Gălănești, Horodnic, Cașvana, Frătăuții Vechi, Straja, Iaslovăț, Frătăuții Noi, Vicovul de Jos, Grănicești). **(D. B.)**

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Victor RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DIMITRIU

Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

str. Mihai Viteazul nr. 48